

poznámenal o připsané sloze: *Ale byl to přívěsek pozdější, dosti chatrný*, nebo jinde: *To z jiné vzato písně* a pod.). Jindy si poznámenal, při jakém lidovém zvyku se píseň zpívá. U písně č. 38 v I. (č. 789 [1840] v III.) *U zeleném hájičku milovali se dvě* si zapsal: *Ušady, prastará, na tisíc let*. Jindy si připisuje věcné vysvětlivky, na př. co je kalina, i poznámky o zvycích, jež s písní souvisí.

S textovými poznámkami, které jsme právě poznali, zapsal si Fr. Sušil do svého příručního exempláře také asi 72 nápěvů. Jsou rovněž vepisovány inkoustem na prázdné okraje stran v zručně nalinkovaných osnovách. Proti textovým poznámkám vypovídají však mnohem méně o Sušilově sběratelské metodě. Není v nich charakteristických odchylek od definitivního znění zápisů v posledních vydáních, a jen snad číselný poměr tohoto malého sběru k oběma sbírkám z r. 1859 a 1860 ukazuje některé stránky Sušilovy konečné redakce sbírky. Z 72 nápěvů je totiž v definitivní sbírce otištěno beze změn jen 24 nápěvů. Místy uvádí k nim lokality, což v hotové sbírce chybí. 32 nápěvů, pokud je lze přečíst, vynechává zcela a jen 16 nápěvů tvoří více nebo méně blízké varianty k melodiím, které Sušil nakonec zařadil. Povaha odchylek ukazuje ve větším počtu melodií na to, že běží vskutku o samostatné zápisy, a jen asi u šesti melodií lze usuzovat na jakousi nejistotu Sušilovu v utváření zápisu. V jednom případě mu kolísá intonace intervalově složitě melodie (u písně *Proč, kalino, v struze stojíš*, III., 433 [809]), ale tato nejistota mohla být způsobena stejně dobře nejistým podáním zpěvákovým, v ostatních případech obsahují tyto Sušilovy zápisy melodií podstatné odchylky v rytmickém uspořádání melodií (u písní *Když syneček na vojnu vzal...*, III., 114 [245], *Prodala rubáč, rukávce...*, III., 798 [1931], *Dolina, dolina...*, III., 249 [500] nahrazuje původní $\frac{4}{8}$ takt taktem $\frac{3}{4}$, v písní *Kdo si bere pro peníze...*, III., 652 [1296] rozčleňuje nakonec stejné rytmické hodnoty z $\frac{4}{8}$ taktu do taktu $\frac{3}{2}$, ale mění v této melodii s taktovým schématem i melodickou linii nápěvu, takže je pravděpodobné, že obě znění pocházejí ze dvou různých zápisů). A konečně v malém počtu dalších variant mění Sušil rytmus písní uvnitř melodie v rámci původně zvoleného taktového schématu. Obecně by však bylo těžko dokazovat z těchto zápisů, v nichž není škrťů nebo oprav a které činí dojem zručně nahozených notačních poznámek, že by Sušil byl dodatečně měnil tyto své zápisy, neboť ve všech těchto případech mohlo běžet o samostatné, arcif méně spolehlivé zápisy podle nepřesného a nejasného podání zpěváků, o zápisy, které později nahradil Sušil zápisy novými a podle svého názoru vhodnějšími. Spíše ukazuje tento malý sběr na to, jak veliký byl původní materiál Sušilův, z něhož pořídil přísným výběrem definitivní sbírku. Odpovídá-li v těchto 72 záznamech početní poměr užitých zápisů (24) k zápisům neuveřejněným (48), byla by celá definitivní sbírka Sušilova jen asi třetinou toho, co Sušil celkem z podání lidu zapsal.

Tím jsme nahlédli nejen do způsobu Sušilovy práce, jak její způsob určily tehdejší názory na lidovou píseň i tehdejší sběratelská a vydavatelská prakse, nýbrž i do hloubky a důkladnosti, s níž se do své práce pohřížil. Srovnal nasbírané a otiskované písně s řadou českých a slovanských sbírek písní lidových — jen ruské znal z druhé ruky — (srovnej seznam sbírek, s nimiž písně srovnával) i s některými německými sbírkami písní z Moravy. Uvádí u většiny písní naleziště nebo zasilatele zápisu. Snažil se podat všechny dialektické zvláštnosti i nedůslednosti, pokud mu neunikaly hláskové rozdíly, přesto, že je nesprávně pokládal za maličkosti. Počínal si vůči svým písním kriticky a opíraje se o rozsáhlou znalost písňového pokladu i živého zpěvu lidového, prosil písně opravdu kritickým sítem. Kde pak přece pojal do sbírky na př. písně původu kramářského (je tomu tak hlavně u písní duchovních, o které jako kněz zvláště pečoval — tu se, až budou vydány jednou tiskem všechny kramářské písně, patrně ukáže, že většina jeho písní s posvátnými a duchovními náměty souvisí úzce s kramářsky tištěnou barokní písní kostelní a duchovní), kde tedy přece pojal písně původu kramářského, tam je většinou také jako takové vyznačil, jak dosvědčuje poznámka u č. 37, která mimo jiné také ukazuje, jak dobře Sušil znal život písně lidové, když napsal, že písně kramářské *napotom z úst do úst přecházejíce proměňám mnohým podléhají a drsnatost obyčejnou... ztrácejí*. Zdá se, že Sušil z nich vybral právě ty, které již prošly touto censurou ústní tradice lidové a byly jí přizpůsobeny, i když jejich jádro zůstalo umělé a barokní.